

บทที่ 2

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – ชึ่ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวความคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยมีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jon Wiles

และ Joseph Bondi

4. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
5. หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – ชึ่ง พรประภา)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีเนื้อหาสาระทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง

คำว่า “หลักสูตร” นั้น ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” และมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ “Currere” หมายถึง “Running Course” แปลว่า เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ซึ่งต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “Running Sequence of Course or Learning Experience” ทั้งนี้ในการเปรียบเทียบคำว่า “หลักสูตร” กับ “สนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง” นั้น เนื่องมาจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตาม ผู้เรียนจะต้องฟันฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ตามระดับขั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่ชัยชนะและความสำเร็จในที่สุด (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546) โดยได้มีนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่อธิบายและให้ความหมายของหลักสูตร

ไว้อย่างมากมาย และเมื่อได้ศึกษาความหมายของหลักสูตรตามทัศนะการศึกษาดัง ๆ ได้นิยามไว้ จะสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 7) คือ

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มที่ได้นิยามว่า หลักสูตร เป็นสิ่งที่คาดหวัง (Intended) และให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ วิชาและเนื้อหา หลักสูตร เป็นโปรแกรมการศึกษา หลักสูตร เป็นเอกสาร และ หลักสูตร เป็นแม่บท ยกตัวอย่างเช่น อมรา เล็กเรณูสินธุ์ (2540, หน้า 7) ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการและเนื้อหากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่ได้นิยามว่า หลักสูตร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Actualized) และให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ ยกตัวอย่างเช่น Shane and Mcswain (1951 อ้างถึงใน แสงรุณีย์ มีพร, 2552, หน้า 16) ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ ผลรวมประสบการณ์การเรียนรู้ ทักษะนิสัย และเจตคติ ซึ่งเด็กได้รับเป็นส่วนหนึ่งของตัวเขา และนำไปใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของเขา สอดคล้องกับ Doll (1982 อ้างถึงใน แสงรุณีย์ มีพร, 2552, หน้า 16) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมด ซึ่งเด็กจะต้องได้รับภายใต้คำแนะนำของโรงเรียน และ Flanklin (1974, p. 2) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลเหตุการณ์ทั้งปวงที่ครูผู้สอนให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิต

กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มที่ได้นิยามว่า หลักสูตร เป็นสิ่งที่คาดหวัง (Intended) และสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Actualized) พร้อมทั้งได้ให้ความหมายของหลักสูตรได้ครอบคลุมทั้งกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สอง ยกตัวอย่างเช่น ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 41 – 41) ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ 1) ประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูให้กับผู้เรียน 2) รายวิชาและเนื้อหาวิชาที่สร้างขึ้นให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ 3) ประมวลกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดให้กับผู้เรียน 4) ปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมในการเรียน 5) ความคาดหวังที่ครูที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง และ 6) เครื่องกำหนดชี้แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตของสังคมนั้น ๆ

นอกจากนั้น ยังมีนักการศึกษาบางท่านได้แบ่งกลุ่มคำนิยามความหมายของหลักสูตรไว้แตกต่างจากการแบ่งกลุ่มข้างต้น โดย Fred (2011, หน้า 1-8) ได้แบ่งกลุ่มคำนิยามความหมายของหลักสูตรออกเป็น 5 กลุ่ม แต่ส่วนใหญ่ผู้บริหาร ในโรงเรียนมักจะยอมรับคำนิยามสี่กลุ่มแรกเท่านั้น ในกลุ่มที่ห้าเป็นแนวคิดใหม่ซึ่งปฏิเสธความเชื่อแบบเดิม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่นิยามว่า หลักสูตร คือ เนื้อหา (Content) ที่เรียน หรือรายวิชาที่ครูเป็นผู้สอนให้กับนักเรียนซึ่งเป็นผู้เรียน Philip (1962) ให้คำจำกัดความหลักสูตรว่า เป็นสิ่งที่ถูก

เรียนรู้ เนื้อหาหรือรายวิชาที่สอน ในที่นี้คือสิ่งที่คาดว่านักเรียนจะได้รับความรู้และการพัฒนาทักษะ เป็นการเน้นที่วิชาการของรายวิชา เช่น ภาษาและวรรณกรรม คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่นิยามว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ในการเรียนรู้ (Learning Experiences) ที่ได้รับการคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม ซึ่ง Taba (1962) ได้เป็นผู้กล่าวไว้ นอกจากนี้ยังกล่าวไว้ว่า หลักสูตร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่แตกต่างแต่สำคัญมาก 2 ประการ หนึ่ง คือ เนื้อหา และสอง คือ ประสบการณ์ในการเรียนรู้

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่นิยามว่า หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมาย ซึ่งมีนักการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันได้พยายามที่จะพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นที่เป้าหมายและจุดมุ่งหมาย โดย Bloom (1956) ได้ร่วมกับนักศึกษากลุ่มหนึ่งเสนอแผนผังในการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เป็นไปตามลำดับขั้น ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้ และการแก้ปัญหา
2. วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม และความสนใจ
3. วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการแสดงออก การเคลื่อนไหวของร่างกาย

กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มที่นิยามว่า หลักสูตร คือ การวางแผนการสอน (Plan of Instruction) ซึ่งคำที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรด้วย โดยมุ่งเน้นที่การจัดทำหลักสูตร และมีตำราบางเล่มที่กล่าวถึงการนำไปใช้และการประเมินผล ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการวางแผนหลักสูตร ประกอบด้วย กระบวนการในการพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผลการเรียนการสอน การวางแผนหลักสูตรจึงเป็นทั้งการวางแผน และการนำมาใช้กับกลุ่มผู้เรียน และโรงเรียนนั้น ๆ แนวคิดนี้ได้รับสนับสนุนจาก Goodlad (1994)

กลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มที่นิยามว่า หลักสูตรไม่เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค แต่เกี่ยวข้องกับปรัชญา บุคคล และความสนใจ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงจากผู้เขียนหลาย ๆ ท่าน เช่น เกี่ยวกับด้านของความงมงาย (Elliot, 2006) ด้านของสตรี (Carol, 2010) ด้านความหลากหลาย (James, 2011) แนวคิดใหม่นี้เป็นการปฏิเสธแนวคิดเดิม ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งผู้เขียนบางท่านกล่าวว่าไม่สามารถนำมาใช้ได้จริงในการเรียนการสอนในชั้นเรียน ถึงกระนั้นนักวิชาการหลายท่านก็ยังจัดแนวคิดนี้ว่ามีความเกี่ยวข้องและมีความน่าสนใจ

สำหรับ สถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา และเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง โดยหลักสูตรสถานศึกษาต้องครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน ซึ่งได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้อย่างมากมาย ยกตัวอย่างเช่น พันธณีย์ วิหคโต (2545, หน้า 7) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเป็น

กรอบหรือแนวทางของการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยได้รับการส่งเสริม และพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล ซึ่งคล้ายคลึงกับ กรมวิชาการ (2545, หน้า 5) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา คือ แบบแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข สอดคล้องกับพรชัย ภาพันธ์ (2546, หน้า 4) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา คือ การนำข้อกำหนดจากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาระดับพื้นฐานไปจัดทำเป็นสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาเป็นผู้พิจารณา

จากความหมายของหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของนักการศึกษา ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง โดยต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญและองค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะเป็นตัว แบบที่ใช้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีนักการศึกษาได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 8) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร เป็นธงชัยในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นแผนแม่บทที่ใช้ในการกำกับการทำงานทุกด้านของสถานศึกษา ดังนั้น หลักสูตรจึงถือเป็นแม่บทที่มีความสำคัญต่อการศึกษาในทุกระดับ และทุกสาขาวิชา เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษาตามที่สถานศึกษาต้องการ รวมทั้งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู

สมนึก ธาตุทอง (2548, หน้า 5) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร เป็นโครงการ แผนปฏิบัติงาน ข้อกำหนดหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และได้ควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

2. หลักสูตรสามารถพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ตามที่สังคมคาดหวัง เพราะหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษามีบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. หลักสูตรทำให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเองและพัฒนาได้เต็มศักยภาพ โดยวางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

4. หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ที่รัฐให้แก่สถานศึกษาของรัฐบาลด้วย

5. หลักสูตร จะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ชวลิต ชูกัณเฑาะ (2551, หน้า 28 – 29) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับ ในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่จบการศึกษาในระดับนั้น ๆ

2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา

3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลติดตามผลของการศึกษาได้ ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน

4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครู เนื่องจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

5. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป

6. หลักสูตรเป็นเครื่องมือทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติ ย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากความสำคัญของหลักสูตรตามทัศนะของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า หลักสูตรเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเจริญของประเทศ เพราะประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ย่อมนำไปสู่คุณภาพของคนในประเทศนั้นด้วยเช่นกัน

สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตรนั้น ก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน จากทัศนะของ Nolet and McLaughlin (2000, p. 18 – 27) ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรจะต้องประกอบไปด้วย 3 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นพื้นฐานของหลักสูตรประการแรก ในการที่จะเป็นแผนเตรียมความพร้อมต่ออนาคตของเด็ก จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งอาจจะกำหนดตามแนวนโยบายของรัฐหรือครูผู้สอนก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกับสภาพของเด็ก และบริบทของสังคมเป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

2. ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร อาจกำหนดจากธรรมชาติของเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทักษะความรู้ต่าง ๆ ถ้าให้คำนิยามในภาพกว้าง หรือจุดมุ่งหมายไม่ชัดเจน จะทำให้ขอบข่ายเนื้อหาไม่ชัดเจนด้วยเช่นกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าความชัดเจนของขอบข่ายเนื้อหา ย่อมได้มาจากนิยาม และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมาก่อน ในทางตรงกันข้าม ถ้ากำหนดจุดมุ่งหมายที่แคบเกินไป ก็ย่อมจะส่งผลต่อความจำกัดของเนื้อหามากขึ้น ขอบข่ายของเนื้อหาจะถูกกำหนดในความสัมพันธ์แนวราบตามหัวข้อ และระดับของกิจกรรมในแต่ละชั้น ดังนั้น ขอบข่ายเนื้อหาที่ดีของหลักสูตร ย่อมมาจากจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนเหมาะสม ภายใต้ธรรมชาติของวิชาและกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

3. ความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร เวลาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรจะประกอบไปด้วย 2 มิติ ดังนี้ มิติแรก เป็นการจัดสรรเวลาหรือแบ่งเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะที่หลากหลายในหลักสูตร มิติที่สอง เป็นการเรียงลำดับเวลาของหลักสูตรในการให้ข้อมูล

ข่าวสารและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ การจัดสรรเวลาในแต่ละหลักสูตร คือ ต้องไม่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งมากเกินไป หรือละเลยในบางเนื้อหาของหลักสูตร และความต่อเนื่องของหลักสูตร คือ การเรียงลำดับก่อนหลังของข้อมูลหรือกิจกรรมของหลักสูตรระหว่างปี ซึ่งหากครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการเรียงลำดับก่อนหลังของหลักสูตร จะช่วยให้ลดปัญหาของการให้ความสำคัญกับเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งมากเกินไป หรือการละเลยในบางเนื้อหาของหลักสูตรได้

สำหรับ Ralph (1968 อ้างถึงใน รุจิร ภู่อาระ, 2546, หน้า 8) ได้แสดงทัศนะว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Education Purpose) เป็นความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการประเมินผลด้วย

2. ประสบการณ์ (Education Experience) เป็นการเลือกเนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Education Experience) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียน ซึ่งการดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในการดำเนินการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและการประเมินผล จิตวิทยา การสอน ตลอดจนปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้

4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) เป็นการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดและอะไรเป็นสาเหตุ

ในขณะที่ ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8 – 9 อ้างถึงใน ขวลิศ ชูกำแพง, 2551, หน้า 20 - 21) ได้แสดงทัศนะว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายทางการศึกษา (Educational Goals and Policies) เป็นสิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) เป็นผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) เป็นลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชา กลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) เป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) เป็นเอกสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

จากองค์ประกอบของหลักสูตรตามทัศนะของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรจะแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่าน แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า ทุกหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นลักษณะใด ๆ ก็ตาม จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ มีความต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกันอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรในภาษาอังกฤษมีคำที่ใช้เรียกหลายคำ เช่น Curriculum Design, Curriculum Pattern, Curriculum Structure และ Curriculum Organization เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาได้สรุปรูปแบบของหลักสูตรแตกต่างกันไปแนวคิดของแต่ละบุคคล แต่ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันอยู่บ้าง เช่น ขวลิต ชูกำแหง (2551, หน้า 22 – 28) ได้สรุปรูปแบบของหลักสูตรที่สำคัญไว้ 10 ประการ ในขณะที่ สมนึก ธาตุทอง (2548, หน้า 12 – 13) ได้สรุปรูปแบบของหลักสูตรที่สำคัญไว้ 6 ประการ โดยคล้ายคลึงกับรูปแบบของหลักสูตรตามแนวคิดของ ขวลิต ชูกำแหง ลำดับที่ 1 – 6 ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subject Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่เก่าแก่ที่สุด มีอิทธิพลมาจากปรัชญา “สารนิยม” และ “ปรัชญาสัจวิทยานิยม” ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่สำคัญ ได้แก่ ความกตเวทิตา ทักษะ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ เน้นที่ผลการเรียนจากเนื้อหาสาระอย่างเดียว เนื้อหาสาระของแต่ละวิชาจะแยกจากกันโดยเด็ดขาด มีขอบเขตที่ตายตัวของความรู้ในวิชานั้น ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่มีการโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

2. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พยายามปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรรายวิชา โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาอื่นที่สัมพันธ์มาผนวกเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป โดยไม่ทำลายขอบเขตวิชาเดิม เช่น วรรณคดีกับประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. หลักสูตรหมวดวิชาแบบกว้าง (Broad Fields Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีแนวคิดที่ว่า วิชาแต่ละวิชามีคุณค่าต่อกัน ส่งเสริมกัน จึงรวบรวมศาสตร์และวิชาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันเข้าไว้ในหมวดวิชาใหญ่ ได้แก่ มนุษย์กับสังคม และการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หลักสูตรหมวดวิชาแบบกว้างนี้ เป็นรูปแบบหลักสูตรที่ขยายจากหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ และแบบผสมผสาน แต่จะแตกต่างตรงที่หลักสูตรนี้จะพยายามจะให้เกิดความเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ซึ่งตัวอย่างของหลักสูตรรวมวิชาจะเห็นได้ชัดเจนในหลักสูตรการศึกษาพุทธศักราช 2503 ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

4. หลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันเข้าไว้ด้วยกัน โดยมุ่งตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดยมีวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือกลุ่มวิชาหนึ่งเป็นแกนของวิชาอื่น ๆ มุ่งเน้นวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็นปัญหาของบุคคลหรือส่วนรวมก็ได้ จะใช้เวลาเรียนติดต่อกันในแต่ละครั้งประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษา จัดการเรียนการสอนแบบหน่วย และมีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้หลาย ๆ หน่วย ที่เน้นการบูรณาการ

5. หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งคัดเลือกมาจากหลายวิชา แล้วจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ เป็นการบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ สัมพันธ์และต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต จะเห็นได้อย่างชัดเจนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยนำวิชาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เรียกว่า “มวลประสบการณ์” มาจัดกลุ่มเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ กลุ่มทักษะที่เป็น

เครื่องมือการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

6. หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum) หรือหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child – Centered Curriculum) หรือหลักสูตรยึดการดำรงชีวิต (Area of Living Design) มีลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ มีการจัดเนื้อหาสาระที่รวบรวมความรู้โดยยึดเอาสังคมและชีวิตของผู้เรียนเป็นหลัก กิจกรรมการเรียนรู้หรือประสบการณ์ใด ๆ ก็ตาม ต้องจัดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิต เป็นหลักสูตรที่ถูกละเลยว่ามีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียน

7. หลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล (Individual and Interest Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล เป็นหลักสูตรที่กำหนดไว้ และสร้างขึ้นตามความรู้เกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของประชากรที่จะเรียนตามหลักสูตรนั้น หลักสูตรที่สร้างขึ้นจึงมีความยืดหยุ่นสูง

8. หลักสูตรผสมผสาน (Fused Curriculum) เป็นการจัดหลักสูตรที่พยายามลดการเน้นรายวิชาอีกทางหนึ่ง โดยการสร้างวิชาจากเนื้อหาที่เคยสอนแยกกัน นั่นคือ รวมวิชาตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไปเป็นวิชาเดียว ในระดับมัธยมศึกษาจะพบความพยายามในการจัดหลักสูตรแบบนี้ในวิชาสัตวศาสตร์ และวิชาพฤกษศาสตร์ เข้าเป็นวิชาชีววิทยา

9. หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาทางสังคม (Social Activities and Problem Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามทฤษฎีที่ยึดถือ ซึ่งมี 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่ 1 มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรตรงกับชีวิตในสังคมจริง การสร้างหลักสูตรจึงยึดรากฐานของหน้าที่ทางสังคม ฝ่ายที่ 2 มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหา หรือเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตในสังคมในชุมชน และฝ่ายที่ 3 มีความเชื่อว่า เป้าประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตร คือ การปรับปรุงสังคม โดยใช้โรงเรียนเป็นห้องเรียนนักเรียนโดยตรง ทั้งนี้ ลักษณะที่ตรงกันของทฤษฎี 3 ฝ่าย ที่กล่าวมา ได้แก่ การเน้นกิจกรรม หรือปัญหาทางสังคมมากกว่าการเน้นวิชาหรืออย่างอื่น

10. หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards – based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย หรือเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะ กระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุมาตรฐานที่กำหนด

จากรูปแบบของหลักสูตรตามทัศนะของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าการจำแนกรูปแบบของหลักสูตรจะแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่าน ซึ่งมาจาก

การได้รับอิทธิพลจากแนวคิดด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา หรือ ความต้องการ
ของสังคม นั้นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการในการดำเนินการสร้างหลักสูตร (Zais, 1976, p. 445) ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายรวมถึง การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร บางครั้งอาจใช้คำว่าปรับปรุงหลักสูตรหรือการแก้ไขหลักสูตรได้เช่นกัน (Oliva, 1982, p. 25)

นักการศึกษาได้แสดงเสนอรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

Tyler (1949 อ้างถึงใน Jon & Joseph, 2007, p. 10)

หลักการและเหตุผลของการพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ คือ

1. จุดประสงค์ทางการศึกษาที่โรงเรียนตั้งขึ้น
2. ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ควรได้รับเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์
3. การดำเนินการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพ
4. การประเมินผลการจัดการศึกษาตามจุดประสงค์ที่กำหนด

Taba (1962, p. 12)

การพัฒนาหลักสูตรแบบรากหญ้า (Grass-root Approach) กล่าวคือ หลักสูตรควรได้รับการออกแบบจากครูผู้สอนมากกว่าพัฒนาจากหน่วยงานที่สูงขึ้น มีขั้นตอนในการพัฒนา 7 ขั้นตอน คือ

1. วิจัยความต้องการ
2. กำหนดวัตถุประสงค์
3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน

Jon and Joseph (2007, p. 17-19)

การพัฒนาหลักสูตรว่า หลักการพื้นฐานดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย และพัฒนาเป็นจุดประสงค์ต่อไป

2. การออกแบบ จากการกำหนดจุดมุ่งหมาย ในรูปแบบของแผนปฏิบัติการ กำหนดระยะเวลา ความรับผิดชอบ และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

3. การใช้หลักสูตร ในการใช้หลักสูตรต้องมีระบบการจัดการที่ดีเพื่อให้แผนที่ออกแบบประสบผลสำเร็จ โดยมีการใช้แหล่งทรัพยากรและการฝึกปฏิบัติเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

4. การประเมินหลักสูตร เพื่อติดตามความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายนั้น ๆ รวมถึงการปรับปรุงจากการประเมิน

Sowell (1996, p. 26 อ้างถึงใน อรุณี หงส์ศิริวัฒน์, 2549) เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพิจารณาสภาพทั่วไปและการประเมินความต้องการพื้นฐาน
2. การกำหนดปรัชญา เป้าหมาย และวัตถุประสงค์
3. การออกแบบและการเขียนหลักสูตร
4. การทดลองนำหลักสูตรไปใช้
5. การใช้หลักสูตร
6. การประเมินหลักสูตร

Saylor, Alexander and Lewis (1981, p. 265)

1. กำหนดเป้าหมาย จุดหมาย และขอบเขต (Goals, Objectives and Domains)
2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation)

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2543, หน้า 77) เสนอรูปแบบและแนวคิดของขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และการออกแบบหลักสูตร
2. ขอร่างเนื้อหาสาระแต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละ หน่วยการเรียนรู้และรายวิชา
3. นำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ในโรงเรียนนำร่องและปรับปรุงแก้ไข

ข้อบกพร่อง

4. อบรมครู ผู้บริหารทุกระดับ และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจในหลักสูตรใหม่ กรมวิชาการ (2545, หน้า 6) การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 4.2 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร
- 4.3 วางแผนและจัดทำหลักสูตร

4.4 กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้

4.5 จัดทำแผนการสอน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 139) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรโดยมีขั้นตอนและกระบวนการสร้าง 12 ขั้นตอน ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. กำหนดจุดประสงค์หลักสูตรระดับท้องถิ่น
4. กำหนดเนื้อหา
5. กำหนดกิจกรรม
6. กำหนดคาบเวลาเรียน
7. กำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผล
8. การจัดเอกสารหลักสูตร
9. การตรวจสอบคุณภาพ
10. การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร
11. การนำหลักสูตร ไปใช้
12. การประเมินผลหลักสูตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจะเห็นได้ว่านักการศึกษาได้เสนอแนวการพัฒนาหลักสูตรไว้คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันเพียงรายละเอียด ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรต้องเป็นขั้นตอนเป็นกระบวนการชัดเจน มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญทั้งด้านความรู้ ความคิด สติปัญญา และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้ และที่น่าสนใจมากที่สุดคือแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของ Jon and Joseph (2007) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการวิเคราะห์ สถานการณ์เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย และพัฒนาเป็นจุดประสงค์ต่อไป
2. ขั้นการออกแบบ จากการกำหนดจุดมุ่งหมาย ในรูปแบบของแผนปฏิบัติการ กำหนดระยะเวลา ความรับผิดชอบ และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
3. ขั้นการนำไปใช้ ในการใช้หลักสูตรต้องมีระบบการจัดการที่ดีเพื่อให้แผนที่ออกแบบประสบผลสำเร็จ โดยมีการใช้แหล่งทรัพยากรและการฝึกปฏิบัติเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง
4. ขั้นการประเมินหลักสูตร เพื่อดูตามความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายนั้น ๆ รวมถึงการปรับปรุงจากการประเมิน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi

คำว่า “การบริหารจัดการหลักสูตร” หรือ Curriculum Management มีความหมาย คล้ายคลึงกับการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development Planning) การสร้างหลักสูตร (Curriculum Construction) การปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum Improvement) การวางแผน หลักสูตร (Curriculum Planning) การทบทวนหลักสูตร (Curriculum Revision) คำต่าง ๆ ที่ได้อ้างมา แล้ว ได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะของความหมายที่คล้ายคลึงกัน และสามารถใช้แทนกันได้ ทั้งนี้ แล้วแต่ว่าจะเลือกเน้นประเด็นสำคัญในจุดใด (เปรี๊ยะ จันดา, 2549, หน้า 21) ซึ่งได้มีนักการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตรสรุปได้ดังนี้

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1 – 12 (2546, หน้า 18)

กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารงานด้านวิชาการและการนำ หลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียมหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร และ การประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมี ประสิทธิภาพสูง คล้ายคลึงกับแนวความคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538, หน้า 174) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนการควบคุมกำกับดูแล การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดกระบวนการเรียนการสอน โครงการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร การสอน โดยสอดคล้องกับพัฒนาผู้เรียนตามลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้และตอบสนอง เจตนาของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Nicholls (1976) Saylor & et al. (1981) และ Oliva (1982) ได้เสนอความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตรโดยสรุปได้ว่า การบริหาร จัดการหลักสูตร เป็นการเตรียมแผนประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยนักบริหาร จัดการหลักสูตรจะเป็นผู้กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ เป้าหมายหลักสูตร เนื้อหาวิชา ประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล โดยพิจารณาให้เหมาะสม สำหรับนักเรียนมากที่สุด นอกจากนี้การบริหารจัดการหลักสูตรยังมีความหมายครอบคลุมถึง การนำหลักสูตรไปใช้ด้วย

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการงาน ด้านวิชาการ ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องมีการวางแผนการจัดทำ หลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 อ้างถึงใน แสงสุรีย์ มีพร, 2552, หน้า 34 - 35) ได้กำหนดว่าสถานศึกษาจะต้องออกแบบ

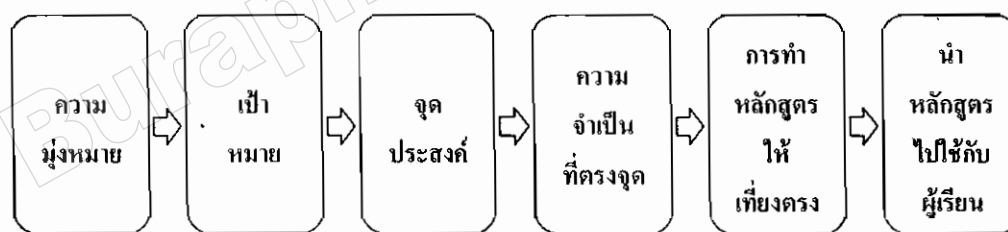
หลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่
กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประกาศใช้ มีขั้นตอนดำเนินการ 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่

- 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการส่งเสริม สนับสนุนระดับสถานศึกษา และ
- 3) ด้านการกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรที่ดีที่สุดนั้น ต้องเป็นกระบวนการครบวงจรและครอบคลุม
โดยสามารถที่จะ ก) การเฝ้าระวังต่อการวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย ข) การออกแบบโปรแกรมหรือ
กิจกรรม ค) การนำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันมาปฏิบัติจริง และ ง) การเฝ้าต่อการประเมินผล
กระบวนการ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาหลักสูตรที่แย่ที่สุด ก็คือ ไม่สามารถบรรลุถึงสิ่งกิจกรรม
ดังที่กล่าวมาแล้ว

การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำหลักการของการใช้เหตุผล “ถ้าหากว่า –
ดังนั้น” มาใช้ จากภาพที่ 2 ในขั้นตอนแรก คือ การหาจุดมุ่งหมายให้กระจ่างชัด ซึ่งจะต้องอาศัย
การใช้หลักปรัชญา จากนั้นจึงนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ หลังจากทีวางกรอบแนวทางแล้ว
เป้าหมายก็จะตามมา และเป้าหมายในที่นี้ ก็คือ ผู้เรียน ทำที่สุดตัวของหลักสูตรเองจะถูกวิเคราะห์
ผ่านกระบวนการวางแผน กิจกรรมและการปรับตัวไปกับมาตรฐานของรัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์
สูงสุด ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรจึงพยายามที่จะให้เกิดความสอดคล้องระหว่างความตั้งใจและ
ผลที่ได้จากการจัดการ

ในความเป็นจริงแล้ว ความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตร จะหมายถึง ประสิทธิภาพใน
การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรนั่นเอง

ภาพที่ 2 ภาระงานในการพัฒนาหลักสูตร (Jon and Joseph, 2007, p. 73)

3.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น จำเป็นจะต้องสร้างความชัดเจนให้กับ
จุดมุ่งหมายนั้น หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นการนำหลักปรัชญามาใช้เป็นพื้นฐานของ

การพัฒนาหลักสูตรนั่นเอง และหากกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ไม่ชัดเจนก็จะส่งให้การออกแบบโปรแกรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขาดความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยในประเทศออสเตรเลียได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ คือ 1) เติบโตมีชีวิตให้ประชากรมีความสุข 2) เข้าสู่ตลาดแรงงาน และ 3) เอาชนะความเสียเปรียบและทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน ในสังคม สำหรับประเทศจีนได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ คือ 1) พัฒนาริธีกรรม 2) พัฒนาความรักแผ่นดินเกิด 3) การอ่านและสติปัญญา 4) สุขภาพแข็งแรง และ 5) ความสนใจในสุนทรียศาสตร์

โดยทั่วไปแล้ว การสร้างปรัชญา เพื่อที่จะนำมาใช้สร้างความชัดเจนให้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสามารถทำได้ 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. อาจขอให้บุคคลอื่นเป็นผู้ทบทวนปรัชญาที่มีอยู่ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องและให้กล่าวถึงสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง
2. อาจขอให้บุคคลอื่นถ่ายโอนปรัชญาของตนมาให้กับบริบทของโรงเรียน วางเป้าหมายให้โรงเรียนโดยมีพื้นฐานมาจากเป้าหมายของชีวิต
3. อาจขอให้บุคคลอื่นมองดูรูปแบบพฤติกรรมในสังคมปัจจุบันและให้คำแนะนำเป้าหมายให้กับโรงเรียน

วิธีการที่จะช่วยให้ผู้อื่นสร้างความชัดเจนให้กับเป้าหมายของการพัฒนาหลักสูตรนั้นสามารถทำได้โดยให้บุคคลผู้นั้นเขียนจุดมุ่งหมายส่วนตัว กำหนดลำดับความสำคัญ ดำรวจเอกสารที่มีอยู่ และวิเคราะห์โปรแกรมการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอาจให้บุคคลนั้นเขียนสิ่งที่ตนยึดถือ โดยยึดหลักการว่า ทุกครั้งที่บุคคลทำสิ่งใดย่อมมีเหตุผลในการทำสิ่งนั้น ซึ่งหากไม่มีการเขียนให้เป็นรูปธรรมชัดเจน ย่อมเป็นไปได้ที่จะประสานหรือจัดการกับกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ได้ ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลนั้นมีความเชื่อโดยมีศูนย์กลางจากนักเรียน การเรียนการสอน กลุ่มผู้เรียน และโปรแกรมการเรียน ปรัชญาที่ได้จากการเขียนความเชื่อนั้น คือ การที่โรงเรียนต้องตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน ซึ่งสามารถแสดงได้ดังข้อความด้านล่างนี้

นักเรียน

1. พวกเราเชื่อว่านักเรียนมีลักษณะเฉพาะตัวและความสนใจที่แตกต่างกัน
2. พวกเราเชื่อว่านักเรียนควรมีโอกาสเรียนรู้ที่เหมือนกัน โดยมาจากความจำเป็น

ความสนใจ และความสามารถ

การเรียนรู้

1. พวกเราเชื่อว่านักเรียนเรียนได้ดีที่สุดเมื่อเนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตจริง

2. พวกเราเชื่อว่านักเรียนเรียนได้ดีที่สุดในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความเป็นประชาธิปไตย การสอน

1. พวกเราเชื่อว่าบทบาทของครูคือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

2. พวกเราเชื่อว่าการเรียนมาจากสิ่งที่ครูปฏิบัติมากกว่าสิ่งที่ครูพูด

กลุ่ม

1. พวกเราเชื่อว่าโปรแกรมที่ดีขึ้นเกิดจากการจัดกลุ่มเด็กที่มีวุฒิภาวะและความสนใจ

คล้ายกัน

2. พวกเราเชื่อว่าโรงเรียนมัธยมควรจะให้แก่นักเรียนที่มีวุฒิภาวะพอเข้าเรียนเฉพาะทาง

โปรแกรมการเรียน

1. พวกเราเชื่อว่าโปรแกรมพิเศษต่าง ๆ ควรจะมีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมโปรแกรมการเรียน

ทั้งระบบ

2. พวกเราเชื่อว่าการประเมินและการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

ควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หลังจากระบุปรัชญาและกล่าวไว้เป็นข้อความที่เชื่อถือและเข้าใจได้ง่ายแล้ว โรงเรียนก็พร้อมจะวางเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา เป้าหมายเหล่านี้มาจากหลักปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายของเขตการศึกษา ความจำเป็นของผู้ที่อยู่ในโรงเรียน และลักษณะของชุมชน

อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความสัมพันธ์ของปรัชญาของผู้นำและการตัดสินใจต่อการศึกษา การเป็นผู้นำที่กล้าตัดสินใจและกล้าตัดสินใจอย่างสม่ำเสมอ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรต้องรู้ถึงค่านิยมของตนและของผู้ที่อยู่แวดล้อมด้วย

การกำหนดเป้าหมาย

เป้าหมายทางการศึกษาเป็นผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการศึกษา กรอบของโปรแกรมการศึกษาในภาพรวมจะเห็นได้จากเป้าหมาย นอกจากนี้จะเห็นว่าเป้าหมายยังเป็นกรอบในการวางแผนโปรแกรมและวางแผนหลักสูตร ยกตัวอย่างเช่น ในการกำหนดเป้าหมายของนักเรียนในเชิงพฤติกรรม สามารถกำหนดได้ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายด้านวิชาการ ซึ่งสามารถระบุได้ในระดับต่าง ๆ ได้อีก โดยในระดับของความสำเร็จ ได้แก่ คะแนนสอบที่คงที่หรือดีขึ้น ลดการพักการเรียนหรือลาออก ในระดับของความรับผิดชอบ ได้แก่ การตรงต่อเวลา การลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัย ในระดับของการเคารพผู้อื่น ได้แก่ การเพิ่มความเข้าใจความต้องการของผู้อื่น และการเพิ่มบทบาทในการช่วยเหลือผู้อื่น

2. เป้าหมายด้านพฤติกรรม โดยในระดับของนิสัยของการมีสุขภาพที่ดี ได้แก่ การตระหนักถึงภัยจากบุหรี่และยาเสพติด การเปิดกว้างต่อประสบการณ์ใหม่ ๆ ในระดับของความภูมิใจต่อโรงเรียน ได้แก่ การเป็นสมาชิกชุมนุมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การลดพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

3. เป้าหมายด้านทัศนคติ โดยในระดับของการมีทัศนคติเชิงบวก ได้แก่ การกระตือรือร้นในการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ในระดับของการมีมารยาท ได้แก่ การสามารถแนะนำตนเองให้กับผู้ใหญ่ การแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะ

เป้าหมายทางการศึกษาสามารถระบุไว้ได้ในหลาย ๆ ระดับ หลาย ๆ โรงเรียนอาจวางเป้าหมายไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อที่จะได้รับความร่วมมือจากคนทั่ว ๆ ไป บางครั้งอาจตั้งเป้าหมายโดยดูจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่โรงเรียนพยายามส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยในปี ค.ศ. 1982 คณะกรรมการการพัฒนาหลักสูตรของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตร ได้กำหนดเป้าหมายโดยยึดถือพื้นฐานความแตกต่างของบุคคล และได้กำหนดเป้าหมายหลักสำหรับเยาวชนซึ่งครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้

1. ความนับถือตนเอง
2. เข้าใจผู้อื่น
3. มีทักษะพื้นฐาน
4. มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
5. เป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
6. มีสุขภาพกายและจิตดี
7. มีความคิดสร้างสรรค์
8. ตระหนักถึงลักษณะทางเศรษฐกิจของโลก
9. ใช้ความรู้ที่สั่งสมมาเพื่อเข้าใจโลกและสิ่งรอบตัว
10. ยอมรับความเปลี่ยนแปลง

การจำแนกเป้าหมายและวัตถุประสงค์

เป้าหมายทางการศึกษาเป็นตัวสะท้อนถึงปรัชญาทางการศึกษา วัตถุประสงค์ก็เช่นเดียวกัน คือ เป็นตัวสะท้อนปรัชญาและสร้างกรอบการพัฒนาการสอนในระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียน

เป้าหมายในการวางแผนการศึกษาโดยทั่วไปจะแบ่งได้เป็น 3 ระดับ โดยในระดับที่ 1 จะเป็นเป้าหมายกว้าง ๆ และปรัชญาโดยทั่วไป เช่น “บรรยากาศของโรงเรียนต้องเอื้อต่อการเรียนการสอน”

เป้าหมายในระดับที่ 2 จะชัดเจนขึ้น ทำให้เป้าหมายในระดับแรกมองเห็นเป็นรูปธรรมขึ้น โดยอาจกล่าวถึงตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1. บรรยากาศของโรงเรียนสะท้อนถึงความนับถือ ความเชื่อมั่น ความมีคุณธรรม และการช่วยเหลือแบ่งปัน
2. มีการกล่าวถึงพฤติกรรมที่คาดหวังของนักเรียนไว้ในคู่มือนักเรียน
3. มีการใช้ทักษะการจัดการชั้นเรียนในหลาย ๆ รูปแบบ
4. มีการบังคับใช้กฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน
5. ผู้ปกครองรับทราบและมีส่วนร่วม

ส่วนเป้าหมายในระดับที่ 3 นั้นเป็นการชี้เฉพาะในระดับชั้นเรียน โดยอ้างอิงจากพฤติกรรมที่คาดหวังจากนักเรียน

วัตถุประสงค์ทางพฤติกรรมนี้เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่นักเรียนควรปฏิบัติในขณะที่เรียน ครูจึงต้องเขียนวัตถุประสงค์ที่คาดหวังให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความสับสน

การใช้วัตถุประสงค์เพื่อกำหนดการเรียนรู้

ผู้ที่คุ้นเคยกับการพัฒนาโปรแกรมในโรงเรียนมักจะคุ้นเคยกับความเบี่ยงเบน ซึ่งมาจากสิ่งที่อยู่ในหลักสูตรและสิ่งที่ครูปฏิบัติจริง ความเบี่ยงเบนนี้มักจะเป็นผลจากความไม่ชัดเจนของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หรือไม่ระบุไว้ให้ชัดเจนถึงสิ่งที่ครูต้องปฏิบัติต่อนักเรียน

การเรียนการสอนที่จะประสบ ความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้สอนกำหนดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งวัดประเมินผลได้ถูกต้อง

Bloom (1972, p. 16) ได้จำแนกเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้น ฐานว่า มนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ใน 3 ด้านคือ พฤติกรรมพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พฤติกรรมจิตพิสัย (Affective Domain) และ พฤติกรรมทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทางด้านพฤติกรรมพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการที่จะจดจำ (Memorization) และระลึกได้ (Recall) เกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับไปแล้ว ความเข้าใจ (Comprehension) สามารถให้ความหมาย แปล สรุป หรือเขียนเนื้อหาที่กำหนดใหม่ได้ โดยที่สาระหลักไม่เปลี่ยนแปลง การนำไปใช้ (Application) สามารถนำวัสดุวิธีการ ทฤษฎี แนวคิด มาใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างจากที่ได้เรียนรู้มา การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแยก จำแนก องค์ประกอบที่สลับซับซ้อนออกเป็น ส่วน ๆ ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง

ส่วนย่อยต่าง ๆ การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวม หรือนำองค์ประกอบหรือส่วนต่าง ๆ เข้ามารวมกัน เพื่อให้เป็นภาพพจน์โดยสมบูรณ์ เป็นกระบวนการพิจารณาแต่ละส่วนย่อย ๆ แล้วจัดรวมกันเป็นหมวดหมู่ ให้เกิดเรื่องใหม่หรือสิ่งใหม่ สามารถสร้างหลักการกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้ การประเมินค่า (Evaluation) สามารถตัดสิน ติราคาคุณภาพของสิ่งต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นเครื่องตัดสิน

Good (1973) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลของการสะสมความรู้ความสามารถทุก ๆ ด้านในการเรียนเข้าไว้ด้วยกัน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540, หน้า 19) กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็นการตรวจสอบความรู้ ทักษะและสมรรถภาพของสมองด้านต่าง ๆ ของนักเรียนหลังจากเรียนรู้เรื่องนั้นแล้ว นักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนมากขึ้นเพียงใด มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามความมุ่งหมายของหลักสูตรในวิชานั้นเพียงใด

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ แบบทดสอบ มาตรฐาน ซึ่งสร้างจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านวัดผลการศึกษา มีการหาคุณภาพเป็นอย่างดี ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการทดสอบในชั้นเรียน การสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ด้านพฤติกรรมพุทธิพิสัย หรือเรียกว่าแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในแต่ละระดับของชั้นเรียนจะมีความยากง่ายแตกต่างกันไปตามเนื้อหา ในการสร้างข้อสอบเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัดพฤติกรรมได้เหมาะสมกับเนื้อหา ควร มีการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง ประกอบด้วยหัวข้อเนื้อหา หรือ วัดอุปประสงค์ การเรียนรู้กับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545, หน้า 46)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพ ควรพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จะต้องสร้างตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา วิธีการตรวจสอบว่าแต่ละข้อมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาหรือไม่ ก็โดยนำเอาจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสิน การวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เมื่อได้ข้อสอบที่ต้องการ ต้องทดสอบหาค่าความยากง่ายรายข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพเหมาะสม

แต่ละชั้นของการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้ ได้รับการพัฒนาเพื่อช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตร พุ่งเป้าไปยังระดับการเรียนรู้ที่พึงปรารถนาและชี้นำการสอนที่สลับซับซ้อน รวมถึงสื่อที่จะนำมาใช้กับนักเรียน การเรียนรู้ทางความคิดทั้งระดับ จะเริ่มจากระดับง่าย คือ ความรู้ไปจนถึงขั้น

ซับซ้อน คือ การประเมินผล สำหรับการเรียนรู้ทางอารมณ์ จะกล่าวถึง ระดับของความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสิ่งที่ได้เรียน และสำหรับการเรียนรู้โดยกระบวนการด้านกายภาพหรือการเคลื่อนไหว จะกล่าวถึง การตอบสนองในการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้เป้าหมายและรายละเอียดคร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวทางแล้ว จากนั้นจึงจะมาถึงการพัฒนาวัตถุประสงค์ที่จำเพาะเจาะจง เพื่อจะเป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอนของโรงเรียน วัตถุประสงค์ที่ว่านี้ควรมาจากเป้าหมายที่วางไว้แล้ว จากมุมมองในการวางแผนการระบุวัตถุประสงค์ คือ การบริหารและประเมินประชากรที่เข้าร่วม ระยะเวลา และผลที่คาดหวัง

ข้อดีจากการใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการวางแผนหลักสูตร

1. ช่วยระบุพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลง
2. เกิดการสื่อสารทั้งภายในโรงเรียนและจากโรงเรียนสู่ภายนอก
3. ช่วยกำหนดกิจกรรมการสอนในชั้นเรียน
4. เป็นพื้นฐานในการวัดและประเมินผล

ผลเสียจากการใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บางครั้งอาจเรียบง่ายจนตีความหมายไม่ถูกต้อง
2. อาจไม่ได้คำนึงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน
3. บางครั้งอาจเกิดการจำกัดทางเลือก
4. อาจจำกัดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

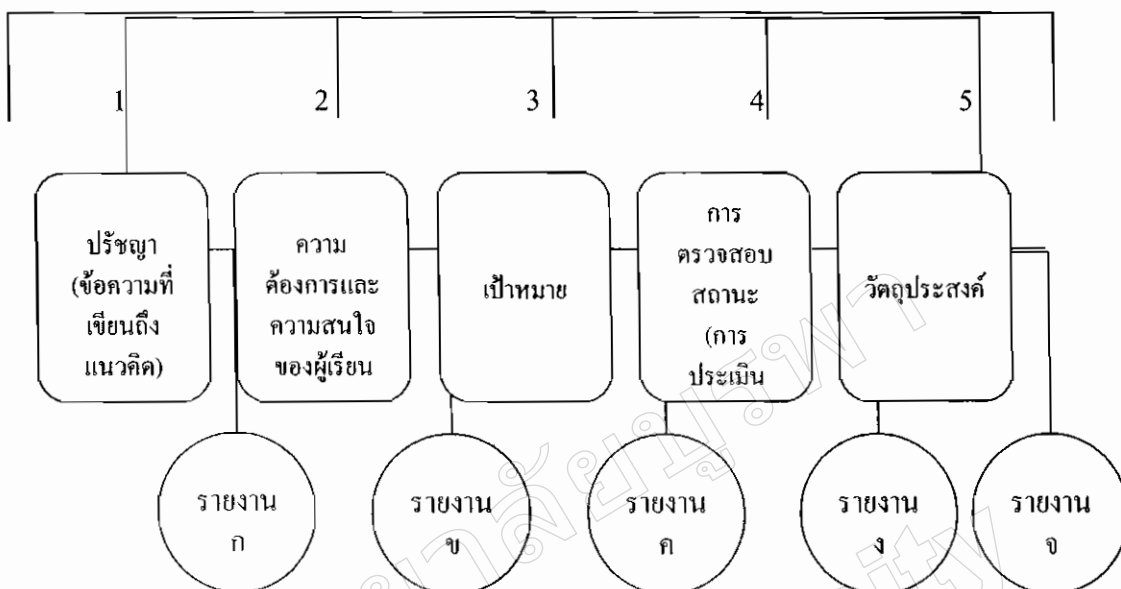
การประเมินความต้องการ: การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์

เมื่อได้กรอบการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ก็จำเป็นต้องคำนึงถึงจุดที่ต้องมุ่งเน้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น หลาย ๆ เขตการศึกษาที่ประเมินความต้องการของผู้เรียนผิดพลาด จะส่งผลกระทบต่อหลักสูตรที่คิดเขียน เป้าหมายหลักของกระบวนการ คือ การสำรวจว่าสิ่งที่ต้องการจะเกิดขึ้นหลังจากการใช้หลักสูตรหรือไม่ การตั้งคำถามเช่นนี้จะช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนเป้าหมาย เทคนิคและความคาดหวังจากนักเรียนได้

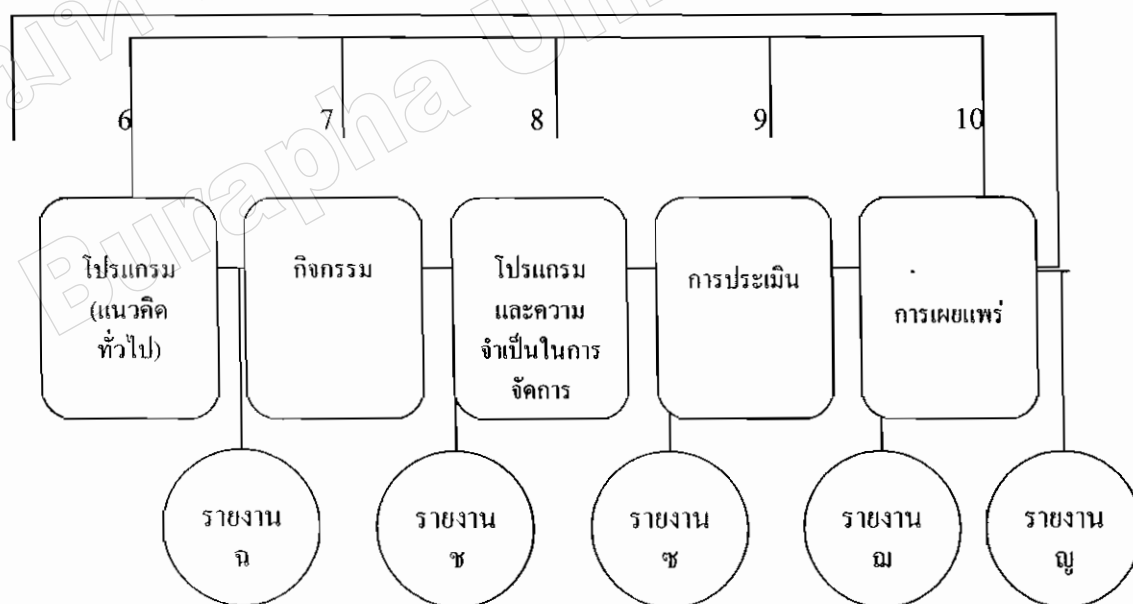
การประเมินความต้องการ มักจะมาจากการให้ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาสังเกตและสำรวจลักษณะของโปรแกรมการเรียน ขั้นตอนแรกของการประเมิน คือ การตัดสินใจว่าจะใช้ข้อมูลใดในการตัดสินใจ โดยทั่วไปข้อมูลที่ได้จะมาจากทีมสำรวจ ทีมนี้จะประกอบด้วยผู้ที่มาจากชุมชนนั้น ๆ บางครั้งอาจมีเจ้าหน้าที่ด้านอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย ข้อมูลที่ได้ก็ควรจะครอบคลุมด้านอุตสาหกรรมและการค้า โดยมีโครงสร้างของคำถามดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ที่ตั้งของโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่ แหล่งทรัพยากร
 2. ลักษณะของประชากร ได้แก่ การเติบโตของประชากร อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา
 3. ลักษณะของนักเรียน (อายุ 3-19 ปี) ได้แก่ จำนวนผู้เข้าเรียนในแต่ละชั้น แนวโน้ม อัตราการเกิด เชื้อชาติ
 4. โปรแกรมและหลักสูตรที่มีอยู่ ได้แก่ ระบบของโปรแกรมในโรงเรียน แนวคิด ของโปรแกรม โปรแกรมพิเศษอื่น ๆ ที่จำเป็น
 5. บุคลากร ได้แก่ ประสบการณ์และการอบรม ความตระหนักถึงแนวโน้มและ การพัฒนา ทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลง
 6. รูปแบบการสอนและกลวิธี ได้แก่ ปรัชญาของโปรแกรม ข้อมูลจากการสังเกต กลวิธี การประเมินที่ใช้ สื่อการสอน กระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ การจัดกลุ่มการสอน เทคนิค การจัดการห้องเรียน ระบบเกรดและการจัดชั้นเรียน ความเป็นอิสระของนักเรียน
 7. ข้อมูลนักเรียน ได้แก่ ประสบการณ์ของนักเรียน ความภูมิใจของนักเรียน ความสำเร็จ ของนักเรียน
 8. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่และพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกแบบพิเศษ การนำมาใช้
 9. การสรุปข้อมูล
- การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร
- ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีความพยายามที่จะหาวิธีการสร้างระบบเพื่อให้สามารถ นำหลักสูตรมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักการศึกษาได้ตระหนักว่าแม้จะพยายามอย่างหนักเพียงใด บางครั้งเมื่อนำหลักสูตรไปใช้จริงกลับไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถที่จะจัดการหรือ ควบคุมตัวแปร ในการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรได้ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดแนวคิดในการวางแผน การพัฒนาหลักสูตรที่จะช่วยให้เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
- จากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเขตการศึกษาและ โรงเรียนต่าง ๆ ทำให้สามารถ สรุปหลักการสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างยั่งยืน 4 ประการ คือ
1. ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการเปลี่ยนแปลง
 2. ในระบบโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงต้องมาจากผู้บริหารระดับบนลงสู่ระดับล่าง
 3. การตัดสินใจที่ดีต้องมาจากข้อมูลที่เพียงพอ และข้อมูลนั้นต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับรู้
 4. การประเมินผลและความคาดหวังจะเป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

ชั้นการให้นิยาม

ชั้นพัฒนา

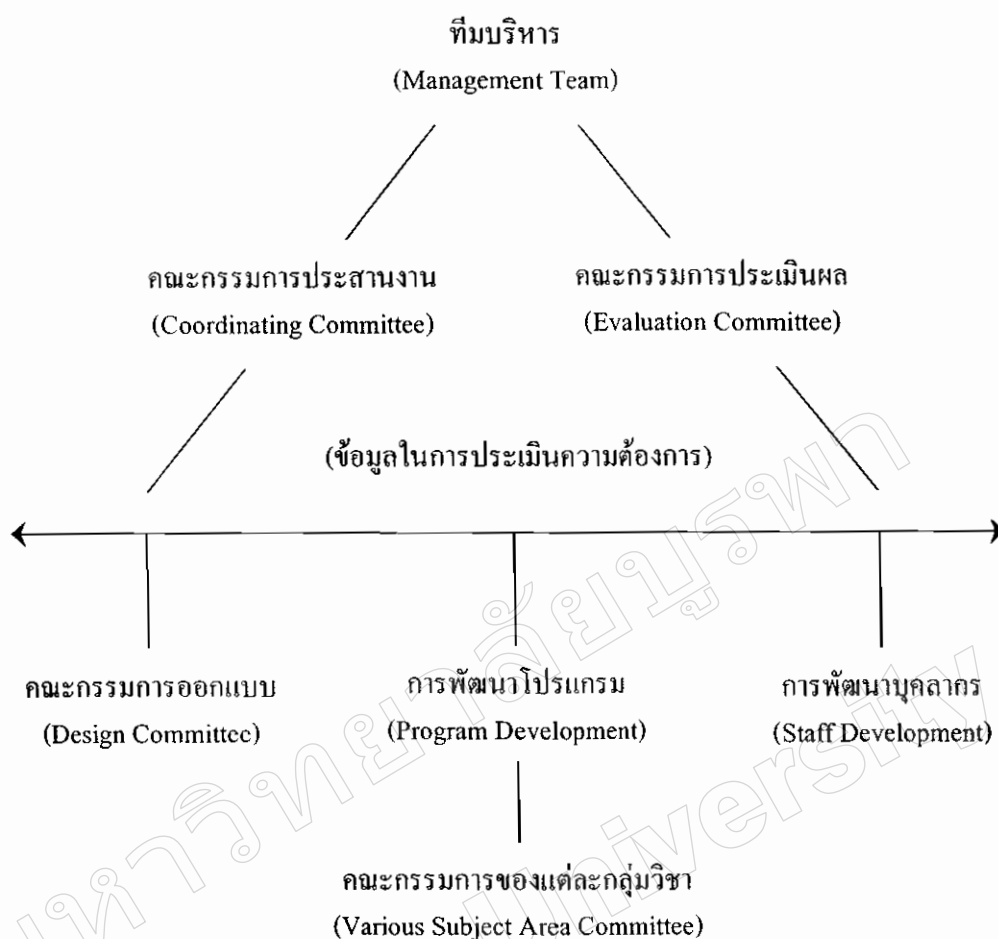
ภาพที่ 3 แผนการพัฒนาหลักสูตร (Jon & Joseph, 2007, p. 98)

แผนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว เป็นแนวคิดที่โรงเรียนหรือเขตการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรได้จริง ซึ่งหากโรงเรียนหรือเขตการศึกษาปฏิบัติตามแผนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวแล้ว จะทำให้หลักสูตรที่ได้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการพัฒนาหลักสูตรแบบเดิม จะทำให้พบปัญหาในขั้นตอนของการวิเคราะห์ โดยกลุ่มโรงเรียนหลายแห่งไม่ได้ดำเนินการอย่างเต็มที่ในการแก้ไขปัญหาโปรแกรมการเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากโปรแกรมการเรียนการสอนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้เกิดจากการออกแบบและไม่สามารถวิเคราะห์ได้ ผู้บริหารไม่ต้องการประเมินอย่างเต็มที่ด้วยกลัวว่าจะทำให้เห็นปัญหาหรือข้อผิดพลาดของตน การวิเคราะห์เป็นเพียงวาจาและไม่ได้ประเมินอย่างจริงจัง และผู้บริหารทำการประเมินเพียงเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ สำหรับปัญหาในขั้นตอนของการออกแบบ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนขาดความเป็นจริงหรือเป็นสิ่งที่ทำตาม ๆ กันมา ขัดกับความเชื่อของผู้ปฏิบัติ และขาดความชัดเจน สำหรับในขั้นตอนของการปฏิบัติและการประเมินก็อาจมีเงื่อนไขและรายละเอียดหลาย ๆ ประการที่นำไปสู่ความล้มเหลวได้ แต่ที่พบได้บ่อยครั้งก็คือ การเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหาร การปรับเปลี่ยนรวมถึงเป้าหมายของโปรแกรมการเรียนการสอน มีความซับซ้อน งบประมาณไม่ชัดเจน เป็นต้น เงื่อนไขเหล่านี้ย่อมส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรไม่ประสบผลสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้อาจควบคุมได้โดยการบริหารจัดการที่ดีและการพัฒนาหลักสูตรเองก็กลายมาเป็นหน้าที่หนึ่งที่สำคัญที่สุดของผู้บริหาร โรงเรียน

แผนการบริหารจัดการหลักสูตร

แผนการบริหารหลักสูตรจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถให้วงจรการพัฒนาหลักสูตร มีความสมบูรณ์ โดยจะเริ่มต้นจากการตระหนักถึงอำนาจในการบริหารและรู้ว่าผู้ใดที่มีอำนาจในการตัดสินใจ วางนโยบาย จัดสรรทรัพยากร และการนำกฎระเบียบมาใช้ ผู้จัดทำหลักสูตรต้องทราบถึงอำนาจการบริหารตั้งแต่ระดับบนลงสู่ล่าง

จากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon Wiles และ Joseph Bondi (2007) จะแสดงให้เห็นถึงทีมบริหารซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นการสื่อสารทั้งขึ้นและลง บุคคลกลุ่มนี้จะช่วยสร้างกระบวนการให้เกิดการติดตาม และนำไปสู่ความสำเร็จสมบูรณ์ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โครงสร้างคณะกรรมการแผนการบริหารจัดการหลักสูตร

ชั้นการวิเคราะห์

จากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทีมบริหารมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของอเมริกาในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาเกิดจากภายนอก แต่ในความเป็นจริงแล้วทีมบริหารสามารถที่จะเอื้อหรือขัดขวางการเปลี่ยนแปลงใด ๆ หากปราศจากบุคคลกลุ่มนี้ ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงย่อมมาจากภายนอกและขาดการประสานงาน และอาจล้มเหลว เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภายใน

อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มบุคคลที่สามารถให้คำปรึกษา หากต้องการให้การเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จ กลุ่มบุคคลเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มสมาคมครู ผู้ปกครอง และกลุ่มทางการเมือง

โดยอาจเรียกกลุ่มบุคคลเหล่านี้ว่า คณะกรรมการประสานงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจนอกเหนือไปจากทีมบริหาร

ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการวิเคราะห์นี้ จะมีหน้าที่หลัก คือ การให้ความกระจ่างต่อจุดมุ่งหมายและเป้าหมาย โดยมีองค์ประกอบที่สามารถนำไปใช้ประเมินจุดมุ่งหมายและเป้าหมายได้ว่ามีประโยชน์ต่อหน่วยงานมากน้อยเพียงใด ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายมีความเป็นไปได้หรือไม่ ถ้าเป็นไปได้ก็ควรที่จะให้สมาชิกขององค์กรได้นำมาใช้กับชีวิตประจำวัน
2. เป้าหมายมีความเฉพาะเจาะจงหรือไม่ เป้าหมายที่ถูกพัฒนาขึ้นในองค์กรจะมีรูปแบบที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์
3. เป้าหมายเอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วม เป้าหมายควรที่จะกล่าวไว้โดยให้สมาชิกในองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วม
4. เป้าหมายนั้นสามารถที่จะสังเกตได้หรือไม่ ผู้ที่อยู่ในองค์กรสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่

สำหรับข้อมูลที่ต้องรวบรวมเพื่อใช้ในการประเมินความต้องการ จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะหรือสภาพที่เป็นอยู่ และข้อมูลที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะหรือสภาพที่ต้องการ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐาน
 - 1.1 สภาพที่เป็นอยู่ เช่น การเข้าชั้นเรียนประจำโดยเฉลี่ย การลาของครูในแต่ละเดือน จำนวนนักเรียนมีฐานะลำบาก และการย้ายเข้าย้ายออกของนักเรียน
 - 1.2 แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น สภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และแหล่งทรัพยากรในชุมชน
2. ข้อมูลที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้
 - 2.1 ทศนคติ เช่น ทศนคติและความเห็นของผู้ปกครอง ทศนคติและความเห็นของครู ทศนคติและความเห็นของผู้บริหาร และรูปแบบการเรียนที่นักเรียนต้องการ
 - 2.2 นิยามของโปรแกรมการเรียนการสอน เช่น แนวคิดของนักเรียน ทักษะ การตรวจสอบของครู และการสำรวจค่านิยม

หลังจากที่ได้มีการระบุและทบทวนเป้าหมายแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการหลังจากนั้น คือ การตัดสินใจว่าเป้าหมายเหล่านั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่ การประเมินความต้องการ ซึ่งต้องดูทั้งข้อมูลดิบและการรับรู้จากกลุ่มบุคคลที่สำคัญ จะช่วยให้นักวางแผนเข้าใจถึงสภาพที่เป็นอยู่และแม้ว่ากลุ่มโรงเรียนจะดำเนินการประเมินโดยใช้ทีมงานจากภายใน ในขั้นตอนนี้ก็ควรที่จะ

ดำเนินการอย่างมีแบบแผนและเปิดกว้างให้กับบุคคลภายนอกด้วย การได้ข้อมูลที่ไม่เที่ยงตรงจะทำให้เป้าหมายคลาดเคลื่อนและไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน

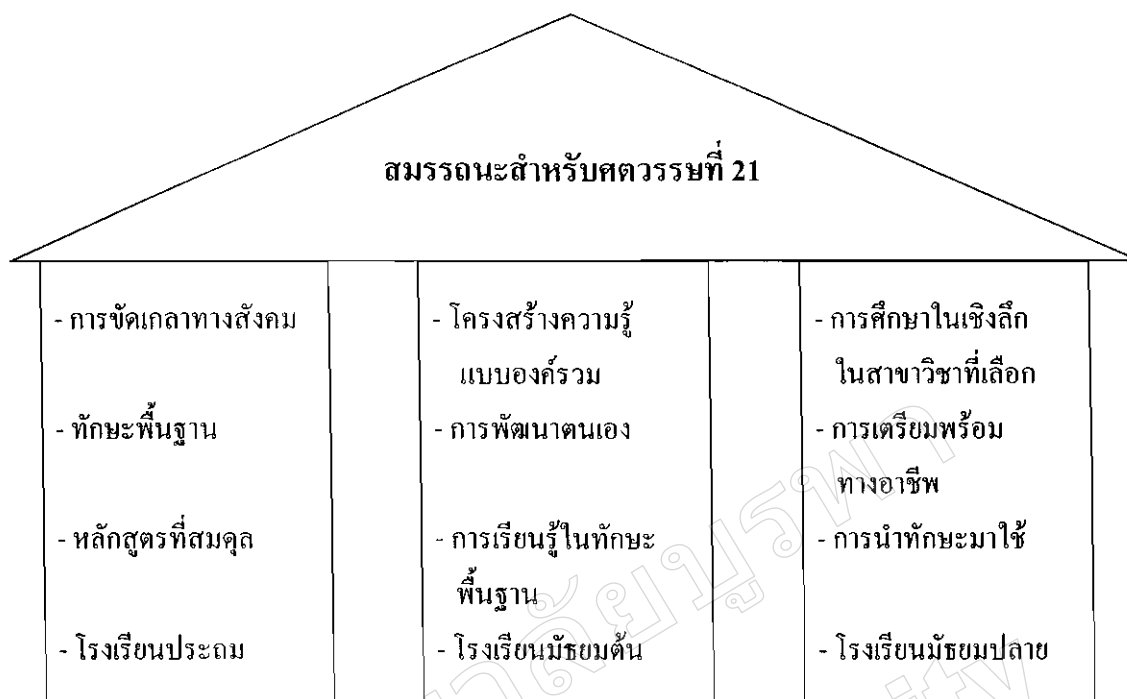
เมื่อมีการวางปรัชญาและได้เสนอแนะการเปลี่ยนแปลงให้กับทีมบริหารโดยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้ว หัวหน้าและทีมงานจึงช่วยกันประสานงานต่าง ๆ จากนั้นผู้ที่มีหน้าที่วางแผนจึงเริ่มดำเนินการเข้าสู่ขั้นตอนการออกแบบ

จากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon & Joseph (2007) ทีมบริหารของโรงเรียนได้รับข้อมูลจากคณะกรรมการประสานงาน ซึ่งเป็นข้อมูลในส่วนต่าง ๆ และในแต่ละภาคเรียน คณะกรรมการออกแบบ คณะกรรมการพัฒนาโปรแกรม และคณะกรรมการพัฒนาบุคลากรจะประมวลผลข้อมูลที่ได้และนำข้อมูลมาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

ขั้นตอนการออกแบบ

ขั้นตอนการออกแบบจากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon Wiles และ Joseph Bondi (2007) จะมาจากคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นมาเป็นการชั่วคราว ซึ่งจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและความของเป้าหมายให้กับโรงเรียนและเขตการศึกษา โดยคณะกรรมการชุดนี้จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และ ต้องสามารถทำงานร่วมกันได้กับทีมบริหาร พร้อมทั้งต้องยอมรับข้อมูลที่ได้ตามความเป็นจริง

ตัวอย่างของกระบวนการนี้มาจากเขต Miami-Dade County มลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใหญ่ที่สุด และเป็นการทำให้โรงเรียน 52 แห่งซึ่งมีนักเรียนเกือบ 60,000 คน เปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลา 5 ปี (1987-1992) โดยเริ่มต้นจากความคิดว่านักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้อะไรบ้างเพื่อนำมาใช้ในศตวรรษที่ 21 ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 โครงสร้างสมรรถนะสำหรับศตวรรษที่ 21 (Jon & Joseph, 2007, p. 113)

หลังจากได้แนวคิดดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการออกแบบก็พยายามให้คำจำกัดความเพิ่มเติมและพยายามจัดระบบ โดยเมื่อคณะกรรมการออกแบบเริ่มออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนแล้ว หน้าที่ต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นและรับผิดชอบโดยคณะกรรมการชุดใหม่ หรือที่เรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งโปรแกรมการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้น จะต้องอยู่ภายในกรอบของการออกแบบและมีการทบทวนโดยคณะกรรมการประสานงาน

ขั้นการนำมาใช้

หลังจากให้คำนิยามและวางกรอบโปรแกรมการเรียนการสอนแล้ว หน้าที่หลักต่อไป คือ การประสานงานเพื่อนำโปรแกรมการเรียนการสอนมาใช้ โดยในขั้นตอนนี้มักจะทำให้หลักสูตรล้มเหลวกว่า 90% ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรในอนาคตจะต้องมีทักษะในการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล จากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon & Joseph (2007) ขั้นตอนนี้ คือ ขั้นตอนของการนำมาใช้

หน้าที่แรก ๆ ของนักวางแผน คือ การคิดวางลำดับอย่างคร่าว ๆ ซึ่งต้องอาศัยการวางกรอบเวลาตามขั้นการพัฒนา หน้าที่จากนี้ไป คือ การคิดสำรวจพื้นฐานและลักษณะของโปรแกรมการเรียนการสอน โดยอาจมองได้เป็น ระยะทาง – อัตรา – ปัญหา แหล่งทรัพยากรจะเป็นตัวกำหนด

อัตราความเร็ว หากแหล่งทรัพยากรเกิดปัญหาข้อสงสัยผลกระทบต่อระยะเวลา โดยสามารถแสดงตัวอย่าง
เค้าร่างของแต่ละขั้นตอนสำหรับสถานศึกษาของรัฐเคนเนดอร์ ได้ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์

- 1.1 ระบุปรัชญาของโรงเรียน
- 1.2 ระบุนโยบายซึ่งสอดคล้องกับระดับมัธยมศึกษา
- 1.3 วางกรอบเวลาในการนำมาใช้
- 1.4 จัดตั้งกลุ่มประสานงานส่วนกลาง
- 1.5 กำหนดหน้าที่และมอบหมายงาน
- 1.6 สร้างความตระหนักให้กับทั้งผู้บริหารและครู

2. ขั้นการออกแบบ

- 2.1 แปลงปรัชญาให้เป็นเป้าหมาย
- 2.2 กำหนดงบประมาณ/แหล่งทรัพยากร
- 2.3 ลำดับความสำคัญของเป้าหมาย
- 2.4 แปลงเป้าหมายให้เป็นวัตถุประสงค์
- 2.5 วางแผนการนำมาใช้ในระยะเวลา 3 - 5 ปี
- 2.6 ประเมินความจำเป็น

3. ขั้นการนำมาใช้หรือขั้นการดำเนินการ

- 3.1 เตรียมแผนการให้กับผู้ที่สนใจ
- 3.2 จัดเตรียมแหล่งทรัพยากร การสำรวจความต้องการให้กับโรงเรียนต่าง ๆ
- 3.3 จัดตั้งทีมของแต่ละโรงเรียนเพื่อที่จะศึกษาเพื่อวางแผนหลักสูตร
- 3.4 เตรียมการอบรมบุคลากร
- 3.5 เตรียมแผนการพัฒนาหลักสูตรของแต่ละโรงเรียน
- 3.6 จัดเตรียมงบประมาณ

4. ขั้นการประเมิน

- 4.1 จัดการประเมินอย่างเป็นระบบทุก 6 สัปดาห์เพื่อเป็นการสังเกตการจัดการ
- 4.2 จัดประชุมใหญ่เพื่อวิเคราะห์ทุก 6 เดือน
- 4.3 พัฒนาแผนการประเมินหลักในช่วงเวลา 3 ปี

จากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon & Joseph (2007) กระบวนการ
พัฒนาหลักสูตรนั้นจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการย่อยที่ดูแลแต่ละรายวิชา และกลุ่มพิเศษซึ่งรับผิดชอบ
งานของกลุ่มคน เช่น กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ซึ่งจะต้องเป็นผู้วางแผนกรอบงาน

ในการรายงานให้กับทีมบริหาร โดยจะต้องวางมาตรฐานเพื่อให้รายละเอียดรายวิชา กระบวนการเดียวกันนี้ครอบคลุมถึงการสอนรายวิชาและทักษะอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้มีภาพกว้างแผนคิดแผนการนำหลักสูตรมาใช้

มาตรฐานการดำเนินงานโดยทั่วไป จะถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของโปรแกรมการเรียนการสอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ การจัดกลุ่ม เวลา สิ่งอำนวยความสะดวก และการพัฒนาบุคลากร หลังจากได้วิเคราะห์สิ่งเหล่านี้ในโปรแกรมการเรียนการสอนและได้ระบุงค์ประกอบที่จำเป็นอื่น ๆ แล้ว ต่อจากนั้นจึงจะสามารถวางปฏิทินการปฏิบัติงานและวางแผนงบประมาณได้

ปฏิทินการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ช่วยบอกให้รู้ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น กำหนดการ และค่าใช้จ่าย และมักจะมืออยู่ในการรายงานของโรงเรียนเพื่อแจ้งให้ทุกคนได้รับทราบ

ขั้นการประเมินผล

จากโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตร Jon & Joseph (2007) ในขั้นตอนของการประเมินผลนั้น จะเน้นการประเมินผลตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อสนับสนุนวงจรพัฒนาหลักสูตร โดยการประเมินผลนั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 5 แนวทาง ได้แก่

1. เพื่อเป็นหลักเหตุผลในการตัดสินใจว่าควรจะมีการประเมินโปรแกรมการเรียนการสอนในองค์ประกอบใดบ้าง และมีประเภทของข้อมูลใดที่ต้องสำรวจ
 2. เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลที่สามารถนำมากำหนดหรือตัดสินใจเกิดประสิทธิผล
 3. เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล
 4. เพื่อใช้ในการตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้มา
 5. เพื่อนำการตัดสินใจนั้น ๆ มาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน
- ข้อต่อไปนี้เป็น คำถามที่จะต้องคำนึงถึงก่อนที่จะออกแบบการประเมินผล

เพื่อการตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตร

- 5.1 อะไรคือองค์ประกอบในการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอน
- 5.2 จะทำการประเมินผลโดยวิธีใด
- 5.3 สิ่งใดที่ช่วยสร้างงานวิจัยที่ดี

เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบในการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นสิ่งแรก คือ จุดมุ่งหมายของการวางแผนโปรแกรมการเรียนการสอนนั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับวัตถุประสงค์ประจำบทเรียน หรือเป็นเป้าหมายของโรงเรียนหรือระดับเขตการศึกษา ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า โปรแกรมการเรียนการสอนที่ดีควรจะต้องสะท้อนเป้าหมายของโรงเรียนหรือหน่วยงานนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียน แผนกวิชา นักเรียน ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีการให้คำนิยามเป้าหมายทางการศึกษาที่เข้าใจได้ และหลักสูตรที่มีก็ควรจะมาจากเป้าหมายเหล่านั้น

โปรแกรมการเรียนการสอนที่ดี ควรจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นักเรียนควรจะมีพัฒนาการจากความสำเร็จในการเรียนวิชานั้น ไม่ใช่จากจำนวนชั่วโมงที่ได้เข้าเรียน เนื้อหาของรายวิชาควรมีความสัมพันธ์กันและช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญและความหมายของโปรแกรมการเรียนการสอนนั้น

โปรแกรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้สอน ควรจะพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างสูงสุด และควรมีการกระจายโอกาสของแต่ละบุคคลตามความสามารถและความสนใจ ผู้เข้าว้่มจะเป็นผู้อยากหรืออยากเห็น อยากค้นหา และมีความสนใจในหลาย ๆ ด้าน โปรแกรมการเรียนการสอนจึงควรที่จะตอบสนองและส่งเสริมการเรียนรู้ส่วนบุคคลได้อย่างเต็มที่

โปรแกรมการเรียนการสอนควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ว่าโปรแกรมการเรียนการสอนนั้นจะเป็นรายวิชาเฉพาะ เช่น ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่รวมรายวิชาที่เกี่ยวข้องมาไว้ด้วยกัน เช่น สังคมศึกษา ผู้จัดทำหลักสูตรจึงต้องรู้ว่าต้องเน้นที่สิ่งใด หรือต้องรวมสิ่งใดเข้าด้วยกัน ผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบหลักสูตรจะต้องรู้ถึงองค์ประกอบที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ทั้งนี้ต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาในชีวิตประจำ หัวข้อของเนื้อหา ความสนใจ หรือประสบการณ์ต่าง ๆ หัวข้อใดที่ต้องมุ่งเน้น รายละเอียดใดที่เกี่ยวข้อง และความสัมพันธ์ใดที่มีความสำคัญ

โปรแกรมการเรียนการสอนที่ดีต้องมีกระบวนการประเมินความสำเร็จเป็นช่วงระยะ ๆ ในตัวเอง และมีกระบวนการทบทวนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon & Joseph (2007) จึงมีกระบวนการประเมินผลอยู่ตั้งแต่ต้นในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ทบทวนและรายงานผลความก้าวหน้า

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการประเมินผลในหลายรูปแบบ แต่การประเมินผลที่มีความน่าสนใจนั้น มีรูปแบบการประเมินผลดังต่อไปนี้

1. การมุ่งที่การประเมินผล

1.1 ระบุระดับการตัดสินใจที่สำคัญ เช่น ระดับท้องถิ่น รัฐ หรือระดับประเทศ

1.2 ในการตัดสินใจแต่ละระดับ ต้องคำนึงถึงสถานที่ จุดมุ่งเป้า (FOCUS) เวลาและทางเลือกต่าง ๆ

1.3 ระบุองค์ประกอบในการตัดสินใจ โดยระบุตัวแปรในการประเมินและมาตรฐานของทางเลือก

1.4 ให้คำนิยามของนโยบาย ซึ่งจะนำการประเมินผลมาใช้

2. การรวบรวมข้อมูล

2.1 ระบุแหล่งข้อมูล

- 2.2 ระบุเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล
- 2.3 ระบุกระบวนการเลือกตัวอย่าง
- 2.4 ระบุสภาพและกำหนดการในการเก็บข้อมูล
3. การจัดระบบข้อมูล
 - 3.1 ระบุรูปแบบข้อมูลที่จะจัดเก็บ
 - 3.2 ระบุสื่อที่จะใช้จัดเก็บ จัดระบบ และนำข้อมูลมาใช้
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 4.1 ระบุกระบวนการที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูล
 - 4.2 ระบุสื่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
5. การรายงานข้อมูล
 - 5.1 ระบุผู้ที่รับทราบข้อมูล
 - 5.2 ระบุสื่อที่จะใช้เพื่อรายงานข้อมูล
 - 5.3 ระบุรูปแบบสำหรับการรายงานข้อมูล
 - 5.4 กำหนดการรายงานข้อมูล
6. การบริหารการประเมินผล
 - 6.1 สรุปกำหนดการประเมินผล
 - 6.2 ระบุทีมงานและแหล่งทรัพยากร ตลอดจนแผนงานที่จำเป็น
 - 6.3 ระบุสื่อที่ตอบสนองนโยบายในการประเมินผล
 - 6.4 ประเมินความเป็นไปได้ของการออกแบบการประเมินผลที่จะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ นำเชื่อถือ ตรงตามเวลา และเป็นที่แพร่หลาย
 - 6.5 ระบุและกำหนดสื่อที่จะอำนวยการออกแบบการประเมินผลตามช่วงเวลา
 - 6.6 เตรียมงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่าย

การประเมินผลอาจมีได้หลายมุมมอง ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา กระบวนการและผลที่ได้ การประเมินด้านเนื้อหา มักจะเกี่ยวข้องกับความพยายามในการนำโปรแกรมการเรียนการสอนมาใช้ในการประเมินกระบวนการ บางครั้งเรียกว่า “การให้เหตุผล” เป็นหนทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ แม้ว่าไม่ใช่ทั้งหมดก็ตาม การประเมินด้านผลที่ได้ มักจะใช้มาตรฐาน กระบวนการและความสมบูรณ์ของวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เมื่อได้มีการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอน ผู้จัดทำหลักสูตรอาจต้องการความสำเร็จที่มากกว่าการบรรลุผลด้านวิชาการ เนื่องจากการศึกษาเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างคน

ในอนาคต ผู้จัดทำหลักสูตรจึงต้องตระหนักถึงความจำเป็นด้านกายภาพ สังคม สติปัญญา และพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียนประกอบด้วย

ในบางครั้งการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างไม่เป็นทางการ ก็ถูกนำมาใช้ในโรงเรียนหรือในระดับเขตการศึกษา เพื่อเป็นการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรมการเรียนการสอนใหม่ โดยต้องมีการบันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้หลักฐานด้วย และอาจดำเนินการประเมินผลในแต่ละช่วงเวลา เพื่อนำมาใช้เป็นหลักการของเหตุผลในการตัดสินใจและเพื่อเสริมสร้างทัศนคติของครูและผู้ปกครอง ดังตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างพัฒนาการและการประเมินพัฒนาการ

พัฒนาการที่ต้องพิจารณา	การประเมินพัฒนาการ
1. วิธีการคิด	1. การสอบผ่านตามรายวิชา
2. นิสัยและทักษะการทำงาน	2. การทดสอบทางวิชาการ
3. การอ่าน	3. การทดสอบทางการอ่าน
4. พัฒนาการการรับรู้ทางสังคม	4. แบบสอบถามของผู้เรียน
5. การปรับตัวทางสังคม	5. การจัดอันดับด้านพฤติกรรม
6. ความคิดสร้างสรรค์	6. ดัชนีความสนใจ
7. การพัฒนาปรัชญาส่วนบุคคล	7. ตัวอย่างงานเขียน
8. สุขภาพกาย	8. นิสัยการทำงาน
9. สุขภาพจิต	9. การประเมินพฤติกรรมการสอน

การประเมินงานวิจัยด้านการศึกษาคือ เป็นหน้าที่อีกประการหนึ่งของผู้จัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานของโรงเรียน คือ การประเมินการวิจัยทางการศึกษา งานวิจัยที่ว่านี้อาจมาจากภายนอกหรือภายในโรงเรียนเอง ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรควรจะสามารถบอกถึงงานวิจัยที่ดีและประเมินงานวิจัยได้

งานวิจัยที่ดีจะมีลักษณะหลายอย่างที่เด่นชัด ข้อต่อไปนี้จะเป็แนวทางในการตรวจสอบงานวิจัย

1. ควรกล่าวถึงปัญหาไว้อย่างชัดเจน และเฉพาะเจาะจง และมีความสำคัญร่วมสมัย
- จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ สมมติฐานต่าง ๆ และคำถามเฉพาะ ควรจะอยู่ในส่วนข้อเสนอ (Proposal) ควรมีการให้นิยามข้อความที่สำคัญ

2. ควรกล่าวถึงงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวข้องกัน และความสัมพันธ์กับงานวิจัยที่ตนกำลังศึกษาอยู่

3. ควรระบุตัวแปรที่ต้องควบคุมและปรับเปลี่ยน

4. คำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ควรมีความชัดเจนเพียงพอ รายละเอียดต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาในการศึกษาควรกล่าวถึงโดยลงลึกในรายละเอียด

5. ควรให้คำนิยามและความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา

6. รายงานควรกล่าวถึงลักษณะที่ตั้งของโรงเรียน และอธิบายรายละเอียด เช่น การจัดการ ขนาดการดำเนินการและสิ่งที่มีอิทธิพลต่าง ๆ

7. เครื่องมือในการประเมินผล ควรจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงจุดมุ่งหมายในการศึกษา

8. การวัดผลต่าง ๆ ควรจะให้คะแนนโดยวิธีการที่เหมาะสมที่สุด ไม่ว่าจะเป็นค่าเฉลี่ย ร้อยละ ลำดับขั้น ฯลฯ

9. ผลลัพธ์ที่ได้ควรจะมีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนในรายงาน และจะต้องปรากฏในส่วนที่เห็นได้อย่างชัดเจน

10. ข้อจำกัดต่าง ๆ ควรมีการกล่าวไว้อย่างชัดเจน

นอกเหนือจากความเข้าใจถึงองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เป็นงานวิจัยที่ดีแล้ว ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรในบางครั้งอาจต้องประเมินงานวิจัยบางอย่างของโรงเรียน คำถามต่อไปนี้จะเป็นตัวช่วยในการประเมิน

1. การนำเสนอปัญหา คำถามนั้นสำคัญหรือไม่ คำถามนั้นจะช่วยเพิ่มความเข้าใจหรือไม่ คำถามจะช่วยในการตัดสินใจหรือไม่

2. วิธีการ สมมติฐานที่ตั้งไว้จะช่วยให้บรรลุถึงความคาดหวังที่ตั้งไว้หรือไม่ งานวิจัยนี้ จะมีการศึกษาต่อยอดได้หรือไม่ ตัวอย่างที่ได้เพียงพอและนำเสนอได้ดีหรือไม่

3. ผลที่ได้ การสังเกตที่นำมาใช้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือไม่ การวิเคราะห์สถิติเหมาะสมกับข้อมูลที่เก็บมาหรือไม่

4. บทสรุป ผลสรุปที่ได้เหมาะสมกับสิ่งที่ได้ศึกษาหรือไม่ ผลสรุปที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจได้หรือไม่ ข้อจำกัดในงานวิจัยมีการกล่าวถึงไว้หรือไม่

ในขั้นการประเมินผลตามโมเดลแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon & Joseph (2007) นั้น จะสามารถนำผลที่ได้เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่น ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางในการวางแผนและสามารถตอบคำถามได้ว่า ผลที่ได้ใช้สิ่งที่เราต้องการให้เป็นหรือไม่

กล่าวโดยสรุป การวางแผนการจัดการในโรงเรียน หมายถึง การมองทุก ๆ ด้านของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ การวางแผนจะต้องเริ่มต้นด้วยแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จุดมุ่งหมายต้องเป็นทางการเพื่อให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง ต้องประเมินสถานการณ์ในปัจจุบัน มีข้อมูลมาสนับสนุนการวางแผนและเป้าหมาย

แผนการบริหารจัดการหลักสูตรของ Jon & Joseph (2007) สามารถนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกำหนดเวลาในการปฏิบัติ ต้องหาเทคนิคต่าง ๆ มาช่วย เมื่อพบกับตัวแปรที่หลากหลาย

ขั้นตอนในการออกแบบการพัฒนาหลักสูตรเริ่มต้นจากการวางแผนเป้าหมาย การมองโปรแกรมอย่างกว้าง ๆ แล้วจึงค่อย ๆ มองลงไปที่รายละเอียดที่ต้องพัฒนา ต้องทำความเข้าใจกับแผนเหล่านี้อย่างถี่ถ้วน ก่อนที่จะนำไปใช้ปฏิบัติ

การประเมิน เป็นขั้นตอนที่สี่ในวงจรการพัฒนาหลักสูตรและเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ความเชื่อมั่นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการทำงานจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาองค์ประกอบในการประเมินในอดีต และการวิจัยที่เกี่ยวข้องจะช่วยเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างยั่งยืน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 293/2551 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นไปดังนี้

1. โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมตามรายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ

1.1 ปีการศึกษา 2552 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

1.2 ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

1.3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน

2. โรงเรียนทั่วไป

2.1 ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

2.2 ปีการศึกษา 2554 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

2.3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน

และมีสาระสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้
วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเองได้อีกด้วย

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้จะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้าง องค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และ การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ สภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้าน การเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และ มีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 10)

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาดังประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 11)

ระดับการศึกษา

การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) เป็นระดับการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นระดับการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนานักคิดภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำรงชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาคือ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) เป็นระดับการศึกษาที่มุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีทักษะ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาคนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คิดน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

การกำหนด โครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถดำเนินการดังนี้

ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ใน โครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระ การเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนวกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1 - 6)	รวม 6 ปี	จำนวน 60 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3)	รวม 3 ปี	จำนวน 45 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)	รวม 3 ปี	จำนวน 60 ชั่วโมง

การวัดและการประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐาน 2 ประการ คือ 1) การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 2) การประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและ

สารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้เพิ่มเติมตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน ทักษะการเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการ

จัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษา
ในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐาน
การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน
ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับ
ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุน
การตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบ
ทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นการระดมความคิดเห็นของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแล
ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน
ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป
กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหา
ด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม
กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษา
ในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึงที่ ปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบ
ความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและ
ประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็น
ข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติ
ร่วมกัน

หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา)

หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เช็ง พรประภา) ได้รับการคัดเลือกให้เป็น
โรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง รายชื่อโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียน
ที่มีความพร้อมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่วันที่ 20
พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา หลังจากนั้น โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เช็ง

พรประภา) จึงได้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยได้เปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล แหลมฉับ 2 (มูลนิธิได้สั่ง-แจ้ง พรประภา) ใน 2 ส่วน คือ

1. การดำเนินการระดับสถานศึกษา เป็นการดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ เพื่อพิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการวัด ประเมินผลการเรียน รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับเอกสารบันทึกและรายงานผลการเรียน ซึ่งต้องใช้ ร่วมกันในสถานศึกษานั้น ๆ

2. การดำเนินการระดับชั้นเรียน เป็นการดำเนินการโดยครูผู้สอนแต่ละคน ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสมกับผู้เรียน แต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่ครูผู้สอนรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกัน อาจพิจารณาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป เพราะผู้เรียนที่ครูแต่ละ คนรับผิดชอบนั้น อาจมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ หรืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ สื่อการสอน หรือวิธีการวัดประเมินผล อาจต้องปรับให้ เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนเทศบาลแหลมฉับ 2 (มูลนิธิได้สั่ง-แจ้ง พรประภา) ได้ดำเนินการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล แหลมฉับ 2 (มูลนิธิได้สั่ง-แจ้ง พรประภา) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อาทิ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา จุดเน้น ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน

3. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ สมรรถนะ สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (เวลาเรียน รายวิชา พื้นฐาน/ เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การจบหลักสูตร

พร้อมกันนี้ โรงเรียนเทศบาลแหลมฉับ 2 (มูลนิธิได้สั่ง-แจ้ง พรประภา) ได้จัดทำเอกสารระเบียบ การวัดประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นด้วย

4. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) นำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา และระเบียบการวัด ประเมินผลการเรียนต่อคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ หากมีข้อเสนอแนะจาก คณะกรรมการสถานศึกษาฯ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ จะนำข้อเสนอแนะดังกล่าวไป พิจารณาปรับปรุงร่างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วจึงเสนอ ร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาฯ อีกครั้ง จนกว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาฯ จะเห็นชอบ แล้วจึงจัดทำประกาศหรือคำสั่งเพื่อให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาฯ ดังกล่าว โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและประธานกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ลงนาม

5. ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชาและออกแบบหน่วย การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย โดยอาจเรียกขั้นตอนนี้ว่า ขั้นตอนการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา

6. ดำเนินการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลจากการ ติดตามมาใช้เป็นข้อมูลพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) นั้น เป็นเอกสารสำคัญที่จะนำไปใช้สำหรับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียน การสอน และการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาจึงจำเป็นต้อง มีข้อมูลที่ชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ส่วนนำ ข้อมูลในส่วนนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนทราบถึงเป้าหมายโดยรวมของสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตร แกนกลาง เป็นต้น

2. โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูลในส่วนนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดรายวิชา ที่จัดสอนในแต่ละปี/ภาคเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน พร้อมทั้งจำนวนเวลาเรียน หรือหน่วยกิตของรายวิชาเหล่านั้น

3. คำอธิบายรายวิชา ข้อมูลในส่วนนี้เป็นรายละเอียดที่จะช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนจะต้อง เรียนรู้อะไรจากรายวิชานั้น ๆ ในคำอธิบายรายวิชาจะประกอบด้วย รหัสวิชา ชื่อรายวิชา ประเภท รายวิชา (พื้นฐาน/ เพิ่มเติม) กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นที่สอน พร้อมทั้งคำอธิบาย ให้ทราบว่า เมื่อเรียนรายวิชานั้นแล้ว ผู้เรียนจะมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะหรือเจตคติอะไร ซึ่งอาจจะนำไปทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ หรือประสบการณ์สำคัญที่ผู้เรียนจะได้รับด้วยก็ได้

4. เกณฑ์การวัดประเมินผลและจบหลักสูตร ข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องคุณสมบัติของผู้ที่จะจบการศึกษาในแต่ละระดับ โดยพัฒนาเกณฑ์ดังกล่าวให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเกณฑ์การจบหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลาง

สรุปสาระสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา)

1. วิสัยทัศน์: หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) มุ่งจัดการศึกษาโดยมีความคาดหวังที่จะให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามศักยภาพ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ภาคภูมิใจความเป็นไทย ห่วงไกลยาเสพติด ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. หลักการ: หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหลักการดังนี้เป็นการศึกษาช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน: หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี 6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์: หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ 7) โครงสร้างหลักสูตร: หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) ได้จัดโครงสร้างหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ดังนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 - 6

สาระการเรียนรู้	สัดส่วนเวลาเรียน/ ชั่วโมง					
	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
รายวิชาพื้นฐาน	840	840	840	840	840	840
1. ภาษาไทย	200	200	200	200	200	200
2. คณิตศาสตร์	200	200	200	200	200	200
3. วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80
4. สังคมศึกษา ศาสนาและ	80	80	80	80	80	80
วัฒนธรรม						
5. ประวัติศาสตร์	40	40	40	40	40	40
6. สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80
7. ศิลปะ	80	80	80	80	80	80
8. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	40	40	40
9. ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	40	40	40
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120
1. กิจกรรมแนะแนว	40	40	40	40	40	40
2. กิจกรรมนักเรียน						
2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี	40	40	40	40	40	40
2.2 กิจกรรมเพื่อสังคมและ	40	40	40	40	40	40
สาระแนะประโยชน์/ชุมนุม						
รายวิชาเพิ่มเติม	40	40	40	40	40	40
1. ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	40	40	40	40	40	40
รวมเวลาเรียน	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

(โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา), 2554, หน้า 5)

การวัดและประเมินผล: หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) ได้กำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) ดังนี้

1. โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) เป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
2. การวัดและประเมินผลการเรียนได้จัดให้สอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรและจัดให้มีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. การประเมินผู้เรียน พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอน ความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ได้ดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด กระบวนการ พฤติกรรมและเจตคติ เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติวิชาและระดับชั้นของผู้เรียน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเที่ยงตรง ยุติธรรมและเชื่อถือได้
5. การประเมินผลการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนรู้และตัดสินผลการเรียน
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนรู้
7. จัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบการศึกษาต่าง ๆ
8. โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง-เซ็ง พรประภา) จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียนรู้ รายงานผลการเรียน แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พัชนี ทองแก้ว (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี คือ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย ทรัพยากรขององค์กร การสมรรถนะขององค์กร เครื่องมือที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน สมรรถนะของบุคลากร และภาวะผู้นำ

มีอิทธิพลรวมต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยปัจจัยด้านเครือข่ายที่สนับสนุน การปฏิบัติงานมีอิทธิพลรวมต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษามากที่สุด และโมเดล ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของข้อมูลเชิงประจักษ์มีความกลมกลืนระดับดี ซึ่งสามารถทำนาย ความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 69

วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ กงเผ่า (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัด การเรียนรู้ตามทฤษฎีขยายความคิดของเรเกลธูท เพื่อส่งเสริมความแม่นยำด้านเนื้อหาความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ของผู้เรียน ในระดับอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีหลักการ 3 ประการ คือ การขยายความคิด การเชื่อมโยงมโนทัศน์ในการเรียนรู้ และการถ่ายโยงการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ คือ เพื่อส่งเสริมความแม่นยำด้านเนื้อหาความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนใหญ่ ๆ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนในการเตรียมและจัดลำดับเนื้อหาตามทฤษฎีขยายความคิดและ การเตรียมแนวคิดว่า 2) ขั้นสอน มีขั้นตอนย่อย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ขั้นนำ คือ นำเข้าสู่บทเรียน การเสนอแนวคิดว่า และการให้ผู้เรียนระบุนิยามที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะเรียน 2.2) ขั้นขยาย ความคิดของผู้เรียนจากฐานความรู้เดิม และฝึกปฏิบัติจนทำได้ 2.3) ขั้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจน ชำนาญ เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนชำนาญ และขยายการเรียนรู้โดยอิสระ และ 2.4) ขั้นจัด ประสพการณ์ให้ผู้เรียนถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนสรุปสาระที่ได้เรียนรู้ เชื่อมโยง ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปสู่บริบทใหม่ ส่วนการวัดและ ประเมินผลทำทั้งในระหว่างการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

2. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลอง โดยการ เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ความแม่นยำด้านเนื้อหาความรู้ และความชำนาญในการปฏิบัติงานสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการถ่ายโยง การเรียนรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มทดลองแสดง ให้เห็นว่า การเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหา สาระแต่ละหัวข้อในวิชาที่เรียน เนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไป เชื่อมโยงใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี และยังช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความสามารถ

ในการสังเคราะห์และสรุปความ ด้านการถ่ายโอนการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการให้เหตุผล และด้านความชำนาญในการปฏิบัติงาน

มานะ แก้วมาลา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์อุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นสำหรับการเสริมสร้างอัตลักษณ์อุบลราชธานี เป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 เวลาเรียน 40 ชั่วโมง ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าเฉลี่ยความรู้สึกรักท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และพฤติกรรมวิถีชีวิตตามภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมควรนำอัตลักษณ์มาเป็นเป้าหมายหลักของหลักสูตรท้องถิ่น โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ

ทั้งนี้ แบบจำลองการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์อุบลราชธานี ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร ได้แก่ อัตลักษณ์อุบลราชธานี การจัดการเรียนการสอน และปัจจัยทางการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้น พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยค่าสถิติไค - สแควร์ = 97.84, $df = 87$, $P = .20$ ตัวแปรปัจจัยทางการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นมีอิทธิพลรวมต่ออัตลักษณ์อุบลราชธานี เท่ากับ .88 และมีอิทธิพลรวมต่อการเรียนการสอนเท่ากับ .89 ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยทางการบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร ผู้บริหารมีหน้าที่จะต้องบริหารจัดการกับปัจจัยต่างๆ ให้เหมาะสม

อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูงตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูงตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล การบริหารจัดการ วิธีการคัดเลือก หลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพิเศษ และการสำเร็จการศึกษา

2. ระดับความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาขาวิชา พบว่า สาขาวิทยาศาสตร์ สุขภาพมีระดับความสามารถสูงที่สุดในด้านการให้เหตุผลเชิงตรรกะ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านการเข้าใจตนเอง

ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีระดับความสามารถสูงที่สุดในด้านภาษาและเทคโนโลยี
ด้านดนตรี และด้านความเข้าใจธรรมชาติ

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูงตามทฤษฎี
พหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ประกอบด้วย 1) หลักการและวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการพัฒนานิสิต
นักศึกษา คือ เก่งคิด เก่งคน และเก่งงาน 2) การบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดองค์กร ประกอบด้วย
หน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดสรรบุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสรรทุน
ประกอบด้วย การจัดสรรทุนของมหาวิทยาลัย และการจัดสรรทุนของหน่วยงานภายนอก
มหาวิทยาลัย คุณลักษณะของอาจารย์ ประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษา
โครงการหรือปริญญานิพนธ์ อาจารย์ผู้สอน วิธีการคัดเลือก และการสำเร็จการศึกษา 3) หลักสูตร
และการเรียนการสอน เสนอรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือก
เสรี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมพิเศษ รวมทั้งการวัดและประเมินผล
4) กิจกรรมหอพักแบบศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา
ที่มีความสามารถสูง และการบริหารจัดการหอพัก

เป็รื่อง จันดา (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
ของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากร
ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรที่กรมวิชาการกำหนดขึ้น โรงเรียนนำร่อง
การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการส่วนหนึ่ง
สามารถดำเนินการไปตามกระบวนการที่กำหนด แต่ยังพบปัญหาว่าขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้
ครบทุกสาระการเรียนรู้ ทำให้ขาดความมั่นใจในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสม
ตามมาตรฐานสาระ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
สำหรับแนวทางในการแก้ไขและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการหลักสูตรศึกษา พบว่า การจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับ ความพร้อมและความจริงจังของผู้บริหาร
ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาที่จะต้องตระหนักและทำความเข้าใจร่วมกันว่า
การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ

งานวิจัยในต่างประเทศ

Betty (1984) ได้ศึกษาการใช้โมเดลรูปสามเหลี่ยมเพื่อการบริหารหลักสูตรแบบมี
ส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดใหญ่ในเขตตะวันตกของประเทศอิสราเอล เพื่อต้องการแก้ปัญหา
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารของโรงเรียน และ เพื่อหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
ในการบริหาร และผลที่มาจากผู้มีส่วนร่วม พบว่า ฝ่ายสมาชิกสหภาพเทศบาลมีการเปลี่ยนแปลง
ในทางบวกในการให้ความร่วมมือ ในขณะที่ฝ่ายที่ไม่ใช่สมาชิกสหภาพเทศบาลมีการให้ความร่วมมือ

น้อยมาก สรุปปัญหาหลักที่พบคือการขาดการสื่อสารที่ชัดเจนเพื่อความเข้าใจตรงกันของสมาชิกในการมีส่วนร่วมต่อการบริหารหลักสูตร

Feng (2007) ได้ศึกษาการใช้ระบบ Moodle เพื่อช่วยในการพัฒนาและบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ที่ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาในเรื่อง ขาดแหล่งทรัพยากร เวลา ระบบการประเมินที่สมบูรณ์ จากสาเหตุข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสำรวจการใช้ระบบ Moodle ซึ่งเป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ออนไลน์เพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตร และช่วยให้ครูและนักเรียนได้สื่อสารในระบบออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่าระบบมีส่วนช่วยในการสอน และผู้เรียนสามารถแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้และสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ดี

McManis (2009) ได้ศึกษาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยทดลองใช้โปรแกรมการบริหารโรงเรียนชุมชนที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อทดสอบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเองเป็นระยะ จำนวน 3 ครั้ง เพื่อใช้ผลที่ได้เพื่อเป็นตัววัดความมีประสิทธิภาพของโปรแกรมการบริหารผลการวิจัยพบว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและผู้ปกครองพึงพอใจ

Thomas (2012) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการบริหารในโรงเรียน หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการร่วมมือจากฝ่ายอื่นของโรงเรียนมัธยม Tennessee สำรวจความคิดเห็นของครู 4 ข้อหลัก ๆ ต่อการบริหาร พบว่า คะแนนสูงสุด อยู่ที่ การสอนนักเรียนให้มีผลการเรียนที่ดี ถัดมาคือหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ถัดมาคือครูเชื่อว่าการสอนควรมุ่งไปที่การพัฒนาทักษะผู้เรียนเพื่อช่วยให้หาความรู้ใหม่ๆ และสุดท้ายคือการที่ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

Haycock (1991) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจระดับความคิดเห็นและการใช้หลักสูตร หลักการดำเนินงานและการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย การตีความการใช้หลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และการบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร การพัฒนาบุคลากร ใน Vancouver และการใช้หลักสูตร พบว่า ระดับเขตควรเป็นผู้กำหนด หัวข้อ ในขณะที่โรงเรียนเป็นผู้กำหนด วิธีการในการพัฒนาและนำหลักสูตรและการนำหลักสูตรมาใช้

Fitzgerald (1991) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาและผู้อำนวยการหลักสูตรของโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง ในระดับผู้บริหารหลักสูตร ตั้งแต่ระดับเขต โรงเรียน และแผนกต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อศึกษาบทบาทของแต่ละฝ่ายต่อการบริหารหลักสูตร พบว่าการประสานงานของระดับผู้บริหารเป็นหน้าที่หลัก ตามมาด้วยการแก้ปัญหา หน้าที่เหล่านี้จะส่งผลต่อโรงเรียนและฝ่ายต่าง ๆ